

Almázia

BANSKÁ ŠTIAVNICA MESTO KULTÚRY 2019

číslo 19

10. október 2019

samostatne nepredajné

Dielo Juraja Gábora pozvalo k vykročeniu a zamysleniu

Slnčné nedeľné jesenné popoludnie je možné stráviť rôzne. My sme si prvú októbrovú nedeľu vybrali prechádzku s Jurajom Gáborom, rezidentom projektu TROJICA AIR, k jeho dielu pri studničke pod Červenou studňou.

Ako sme vykročili od Trojičného stĺpu, niektorí sme sa aj zadýchali, čo Juraj s úsmevom na perách okomentoval, že je tomu rád, lebo sme tak viac spojení so sebou samými, menej rozmyšľame. Nielen prítomné deti potešila informácia, že nás tam hore čaká aj občerstvenie v podobe koláča. Áno, sú rôzne druhy motivácie.

Rozpracované dielo, ktoré vzniklo v priebehu necelých dvoch týždňov, sme si všimli už z diaľky. Priťahuje pozornosť a človeka priam nabáda, aby pristúpil bližšie. Žeby jeden zo zámerov autora? Neskôr sme sa dozvedeli, že áno. Musím potvrdiť, že ani mnohí miestni nevedeli o prítomnosti sochy sv. Jána Nepomuckého, vyhotovenej niekedy v 18. storočí, ktorá je ukrytá pred zrakmi nielen smädných okoloidúcich.

Juraj na tomto mieste našiel symbolický prechod do „banskej štólne“ so svetelným a priestorovým gradientom. Dielo Transfer – Prechod takto priamo odkazuje na vizualitu vstupov do banských šacht. Odzrkadľuje tak genius loci

Foto: Banská St a nica

Štiavnice. Je znakom, jednoznačne rozpoznateľným okoloidúcimi, prirodzene ich pozýva vstúpiť a prebádať dielo. „Hore sa zbierajúci lichobežníkový tvar zaručuje stabilitu konštrukcie a bezpečnosť diela. Zúženie hornej časti nás ťahá k stúpaniu. Dielo nie je trvalo spojené so zemou, nemá základ, len vlastnou váhou spočíva na kameňoch pôvodného

schodiska. Na symbolickej úrovni výdreva poukazuje na ochranu baníka, pustovníka, človeka prechádzajúceho dielom. Dolný vstup akceptuje mierku ľudskosti a horný vstup svojou vertikálnou povahou preberá mierku duchovna. Od pozemského k sakrálnemu,” vysvetľuje Juraj. „Dielo je harmonicky zasadené v krajine, pôsobí veľmi subtilne, napriek tomu, že je

také hmotné,” poznamenáva jedna z účastníčok.

Ako Juraj pracoval, ľudia obchádzali, vypytovali sa, odhadom aj vyše stovka ľudí bola zvedavá a Juraj každému venoval čas a objasňoval.

„Každý si k tomu nachádza a bude nachádzať cestu sám. Ľudia tomu fandia, sú radi, že to miesto sa ide kultivovať. Uvedomujem si zodpovednosť k tomuto miestu, k tomu, čo tu vytváram. Žiaľ socha, ani cestička k nej nie sú v dobrom stave. Inicievanie procesov jej záchranu je jedným z mojich hlavných zámerov. Veľmi by som si priaľ, aby sa socha a príchodové schody zrekonštruovali, dielo tu už vtedy nebude,” poznamenal Juraj. Spoločne odznela viera, že spolu s mestom B. Štiavica a s kompetentnými orgánmi Štátnych lesov, správou CHKO Štiavnické vrchy a Pamiatkovým úradom sa táto dobrá vec uskutoční.

Juraj sa na záver poďakoval za túto príležitosť a dôveru Zuzane a Svätoplukovi z B. St a nice a Jane Luptákovovej za jej pomoc a podporu.

„Možno sa týmto dielom vytvoril akýsi štartovací bod na prechádzky po okolí nielen turistického charakteru, aj keď dnes sme sa na ceste k Prechodu naozaj zadýchali,” ukončila svoje ďakovné slová Zuzana Bodnárová. Reportáž vznikla z voľne prerazovaných komentárov autora diela J. Gábora, Z. Bodnárovej, S. Mikytu z Banskej St a nice, ako strojcov projektu TROJICA AIR, v rámci ktorého dielo vzniklo a postrehov účastníkov tohto nedeľného výletu.

Text: Hubert Hilbert

Spomienky Jána Sedileka, alias Hymyho, na diskotéky z dôb ne-dávno minulých

Hymy, poznáme ťa ako jedného z priekopníkov diskoték v Banskej Štiavnici a človeka, ktorého v tých časoch poznal nielen každý tínedžer. Skúsme si sprítomniť to podstatné z „čias Hymyho“.

Aké boli tvoje začiatky?

Začalo sa to v roku 1975. Prvú diskotéku som robil ako prvák na gymnáziu. Vtedajší DJ sa spoločensky unavil a zrazu nikto nevedel, čo ďalej. Tak som prišiel a niečo popúšťal. Vtedy sa ešte hralo z pásoch. Keby som dnes pustil to, na čo sa vtedy tancovalo, tak by ľudia v hrôze a zdesení utekali (Deep Purple, Led Zeppelin). To bola vtedy tanečná hudba. Disko prišlo až neskôr. Prvé diskotéky som začal robiť v rokoch 1978 – 79. To ešte v Plete, v závodnom klube ROH hrával nestor štiavnických diskoték, legendárny Marcel Ličko, ktorý mi vždy v rámci svojej diskotéky dal hodinový blok, kde som mohol hrať, čo som chcel.

Kedy si to začal brať už profesionálnejšie? Ako pokračoval tvoj hudobný príbeh?

Profesia DJ-a vtedy nebola oficiálna, aby sa vraj nešírila západná propaganda. Volalo sa to vtedy „ohlasovateľ reprodukovanej hudby zo záznamu“. Museli sme chodiť na tzv. prehrávky. V roku 1981 som sa na prehrávkach v Bratislave stal prvým DJ-om v regióne s licenciou Slovkoncertu (Slovenská umelecká agentúra), ktorý mohol vykonávať túto činnosť v rámci celého Slovenska. V hodnotiacej komisii boli mená ako Pavol Hammel, Fero Hora. Jeden vtedy známy herec sa ma opýtal, odkiaľ som prišiel. Keď počul, že zo Štiavnic, tak sa opýtal: „A to je kde?“

Aká bola atmosféra na diskotékach tej doby?

Vtedy to bolo úplne iné ako teraz. Keď som hral v starom kine, tak

Krupina, "Life club", okolo r. 2010, foto: archív J. Sedileka

prišlo aj 600 ľudí. Do Plety chodilo 250 – 300 ľudí a mnohí ostali vonku. Asi v 1987 roku som usporiadal prvú tzv. diskorámu na dvore Baníckej školy. Bolo tam pódium, kde vtedy vystupovali napr. aj Vidiek, Team a iné známe kapely. Začalo sa o 17.00 a hralo sa do 23.00. Partia zo Zvolena priviezla 2 Avie plné aparátúry. A keď sme to vypeckovali, tak to bolo počuť až na stanicu. Na tom dvore vtedy bolo aj cez 1000 ľudí. Bol to prvý diskofestival v Štiavnicí a asi aj posledný.

Ako si prežíval tieto okamihy ty osobne?

To bol vtedy taký kult osobnosti. Keď som išiel napríklad po ulici a na chodníku stáli dievčatá, tak spozorneli. Nedali sa vtedy robiť ešte selfička, ale bol to veľmi príjemný pocit. Vtedy som si užil svojich 15 minút slávy. Keď som hrával v PKO v Banskej Bystrici, tak sa hovorilo „Ideme na Štiavničana“.

Prezraď nám nejaké príbehy, alebo pikošky z tvojho dídžejského sveta.

V Krnišove som raz hral hodovú zábavu. Bolo to tam ako z hororu. Tma. Nikde nikto. Na jednom dome sa otvorilo okienko a vystrčila sa teta s lampášom. Opýtali sme sa na kultúrny dom. Tak nás usmernila slovami: „No tam, šuhajko, za rohom.“

Oni prídu všetci, nebojte sa.“ Potom sa začali schádzať ľudia, niesli si demizóny, pálenku, pivo, klobásy, koláče a ja som hral ľudovky a prekladal to Depeche Mode. Niektorí boli aj v krojoch a nikto neriešil, čo sa hrá. Hlavne, že bola zábava. Vtedy sa hral hlavne rock a funky, sem-tam aj disco. Keď som hral v nemenovanej obci, prišli mládenci a povedali mi: „A keď nemáš Boney M, ani nevybaľuj.“ Aj k spomínaným prehrávkam sa viaže jedna milá príhoda. Vtedy nebolo veľa áut. Kamarát mal Fiat 128 combi, ale garáž bola zapadnutá snehom. V nedeľu na diskotéke som vyhlásil, že v utorok musím ísť na prehrávky. Poprosil som, aby mi prišli pomôcť s odhadzovaním snehu. Prišlo asi 26 ľudí, aby Hymy mohol ísť na prehrávky a diskotéky mohli pokračovať. Potom, v 90. rokoch, ako keby uťalo. Dá sa to parafrázovať slovami skupiny Modus „skončili sme ako éra platní“. Prišli CD-čka, „pálenice“, efekty. Voľakedy stačil transformátor na vláčik a maják. To bol vrchol efektov. Kto mal modré policajné majáky, bol najväčší čávo. Oranžové sa zháňali z posýpacích áut.

Kde všade sa v Štiavnicí hrávalo?

Ťažko takto všetko spočítať. Hrávalo sa piatok na Podsitnianskej. Vtedy sa celý internát z Povrazníka

dal do pohybu a domov sa išlo až v sobotu. Neskôr to bol tzv. Biely dom, kde bolo riaditeľstvo Rudných baní. V nedeľu sa hralo v Plete. V stredu a sobotu v hoteli Grand pre hotelových hostí. Niekedy tam bolo poriadne „peklo“, keď bol plný hotel. Málokto vie, že som prvých 7 ročníkov hrával na Kremnických gagoch. Vždy po pohári improvizácie bola diskotéka „so Štiavničanom“. Hralo sa aj vo Vinárni na Trojici. Oficiálne som skončil túto „kariéru DJ-a“ na Silvestra v roku 1991. Nemal som žiadne voľno a bol som popri tom aj zamestnaný. Áno, bol som populárny, ale malo to aj svoju odvrátenú stranu.

Ako žije Hymy v súčasnosti?

Hudbe sa ešte trochu venujem. Keď ma zavolajú, zahrám nejakú tú oldies vo Zvolene alebo Banskej Bystrici. V Štiavnicí hrávam málo. Odpočívam a spomínam na to, ako bolo dobre, ale dávno. Keď chodím hrávať do Zvolena, prídu tam tí, čo poznali zvolenských DJ-ov. Je to pre mňa česť, že ma pozývajú, aby sme si spolu zaspomínali na časy, keď ešte na diskotékach bolo dobre a hral sa bigbít.

Ďakujeme, Hymy, za priblíženie tohto, mnohým ne-známeho obdobia diskoték v našom meste.

Zapísal: H. Hilbert

Rezidencia Jany Bernartovej v priestore EDU AIR

V rámci rezidenčného programu EDU AIR kultúrno-edukačnej inštitúcie ŠKOLA bola na umeleckú rezidenciu do Banskej Štiavnice pozvaná i Jana Bernartová, umelkyňa, kurátorka a pedagogička s pôsobiskom v Liberci a Prahe.

Vo svojej tvorbe dlhodobo skúma možnosti a limity moderných technológií, zaujíma ju napätie medzi virtuálnym svetom a realitou, medzi dátami a ich hmotnými výstupmi, ale tiež možnosti vizuálnej interpretácie prostredníctvom rôznych médií. Významnú tému pri uvažovaní nad týmito vzťahmi predstavuje faktor chybovosti a náhody, ktoré sú prítomné i napriek veľmi presnému systému založenému na matematických vzťahoch.

Hranicu medzi technológiami, dátami a fyzickým svetom skúma aj prácou na projekte realizovanom v Banskej Štiavnici. Vytvore-

Jana Bernartová. Foto: Vanda Mesiariková

ním veľkorozmernej výšivky skúša limity vyšívacieho stroja, ktorý je určený na vyšívanie drobných vzorov alebo obrázkov. Práca stroja, ktorý sa nachádza v Žiari nad Hronom, na výšivke môže trvať desiatky až stovky hodín. Stroj bol po prvýkrát využitý vo svojich limitných nastaveniach a výsled-

kom je výšivka maximálnych rozmerov 140 x 90 cm.

Jana Bernartová využíva svoj rezidenčný pobyt i v miestnej grafickej dielni na prácu s grafikou. V grafickej tvorbe opäť skúma vzťah medzi digitálnym a reálnym prostredníctvom hľadania a určovania odchýlok medzi farebnými odtieňmi v di-

gitálnom prostredí a vo vytlačenej podobe. Zámerom je vytvoriť grafické diela, ktoré by mali zodpovedať existujúcej medzinárodnej norme kalibračných tabuliek. Aj v tomto prípade je však 100 % zobrazenie farieb zložité, čo opäť súvisí s hlavným predmetom jej tvorivej metódy.

Text: Zuzana Paškayová

Deti mapovali svoje spomienky pre Detaško galérie

Neformálne detašované pracovisko Galérie Jozefa Kollára na drieňovskej Základnej škole Jozefa Kollára už beží na plné obrátky. Temperamentná VI. A sa v stredu 27. septembra 2019 zmenila na výtvarný tvorivý ateliér, ktorý viedol maliar a pedagóg Ivan Slovenčák. V programe Album spomienok deti mapovali svoje spomienky – farebné i čiernobiele. Triedili ich, hodnotili, sprítomňovali. Deti pod vedením lektora zanietené pracovali so svojou pamäťou, zážitkami, situáciami. Výsledkom je kolekcia ručných „polaroidových“ záznamov okamihov, ktoré boli a sú pre deti dôležité. Kolekciu kresieb už čoskoro predstavíme širšiemu diváckemu okruhu. Máte sa na čo tešiť!

Ambíciou projektu Detaško galérie, ktorý Slovenské banské

Pod albumom spomienok. Foto: Katarína Chrástová

múzeum realizuje v rámci Mesta kultúry 2019, je, aby sa tým žiakom a pedagógom ZŠ J. Kollára (pomyseľné dvojča Galérie J. Kollára)

programovo a hravo zameriaval nielen na prehľbovanie poznania a popularizáciu tvorby známeho štiavnického maliara Jozefa Kol-

lára, ale aby tvorivé aktivity iniciovali záujem detí o súčasné formy a obsahy výtvarného umenia.

Text: Iveta Chovanová

Deň, keď zomrel Gott – pozvánka

Novostavba rodinného domu, jedna vzrušujúca noc, prvé stopy na Mesiaci. Psychologička Karla očakáva návštevu svojej scestovanej mladšej sestry vracajúcej sa z Thajska aj s novou známosťou. S popíjaním graduje zábava aj súrodenecká rivalita a na povrch vychádzajú osobné aj vzťahové frustrácie, zatiaľčo v detskej izbe spí malé dieťa a internetom presviští správa o údajnej smrti Boha – Gotta. Tam, kde padajú modly generácie rodičov, sa oni snažia o vlastný alternatívny výklad desatora, podľa ktorého je každý bohom sebe samému. Karla, Roman, Iza a Dávid chcú lepšie prežívať svoje city, zdravšie jesť, chodiť na krasokorčuľovanie, ponoriť sa do východnej múdrosti, stať sa pravými mužmi a dokonalými matkami. Čo nastane, keď zábavu povýšia na zmysel života? Kto dnes v noci bude kráčať vo vyšliapaných stopách a kto urobí prvý vlastný krok? Niekoľko otázok sme položili dramatičke Michaela Zakuťanskej a režisérke Júlii Rázusovej.

Na základe čoho vznikol názov tohto predstavenia?

Michaela Zakuťanská: Názov v sebe nesie viacero rovin, od známeho Nietzscheho výroku "Boh je

mŕtvý", redefinujú naše postavy svoje hodnoty vo svete bez Boha. Rovnako ako bohov, o ktorých prišli alebo prichádzajú, vnímajú generáciu vlastných rodičov. A s touto stratou, v zmysle životného radcu a opory, sa vo svojich tridsiatnických rokoch ťažko vyrovnávajú. Jednou z liniek je aj fiktívna smrť Karla Gotta, symbolu nesmrteľnosti, emblému hodnôt generácie rodičov a prarodičov. Pričom vychádzam z osobnej skúsenosti, keďže môj starý otec sa narodil v rovnakom roku ako Gott a často to prízvukoval. Jeho plagát bol doma posvätným a pri jeho vystúpeniach v televízii sme všetci museli stíšiť hlas. Dedo vnímal Gotta ako svojho súputníka, predstaviteľa jeho generácie. Naše divadlo je označované za generačné a aj týmto spôsobom sa snažíme viesť medzigeneračný dialóg. Niektorí známi posielajú svojich rodičov na naše predstavenia, aby pochopili, čím v živote prechádzajú.

Keby ste chceli v niekoľkých vetách osloviť ľudí a pozvať ich na toto predstavenie, čo by bolo tým pomyselným lákadlom?

Júlia Rázusová: Možno výrazné herecké vykony mladej hereckej

generácie, súčasný text od dramatičky Michaely Zakuťanskej, netradičné spracovanie. Do predstavenia sa popri materských povinnostiach vracia stála herečka a členka PND Gabriela Marcinková Mihalčinová, Tomáš Mischura dostal za mužský výkon ocenenie Dosky 2017, Peter Brajerčík a Anna Rakovská ako talentovaní hereckí partneri na javisku v hereckých polohách pre nich netypických.

Ako sa Prešovskému národnému divadlu hrá na divadelných doskách v B. Štiavnicí?

Júlia Rázusová: Do Banskej Štiavnice sa radi vraciame, sme veľmi radi súčasťou festivalu Ampliόν, ktorý sa v tomto meste každoročne odohráva. Každý z tvorcov PND má špecifický vzťah k tomuto mestu, máme tu veľa priateľov, tešíme sa na najbližšie stretnutie.

Chcete zažiť a precítiť vyššie popísané? Príďte v sobotu 12. októbra o 18:00 do Kultúrneho centra, kde vám herci Gabriela Marcinková, Peter Brajerčík, Anna Rakovská a Tomáš Mischura z Prešovského národného divadla tieto okamihy sprítomnia.

Foto: Robert Tappert
Text: Hubert Hilbert

Kalendár podujatí

Deň, keď zomrel Gott

Sobota, 12. 10. o 18:00

Kultúrne centrum,
Kammerhofská 1

Divadelné predstavenie
Prešovského
národného divadla.
Bližšie na poslednej
strane prílohy.
Vstupné: dospelí 5 €,
študenti a dôchodcovia 3 €.

Fero Király – ZVUKODROM

Štvrtok 17. 10. a piatok
18. 10. od 14:00

ZUŠ, Nám. sv. Trojice 4

Zvukodrom je multimediálny
nástroj pre skupiny detí,
ktorý ponúka široké
možnosti práce so zvukom
aj obrazom. Na workshop
sa môžete prihlásiť
priamo v ZUŠ alebo na
čísle 0948 017 816.

ZVUKODROM – verejný výstup z workshopu

Piatok 18. 10. o 18:00

Galéria J. Kollára

Ex-trémisti – I. premiéra

Štvrtok 25. 10. o 10:00

Gymnázium A. Kmeťa,
Kolpašská 1738

Hybridné divadlo pre
tínedžerov (15+)
o dvojakých hrdinoch,
do ktorého sú zapojení aj
štiavnickí študenti.

Bližšie informácie
o podujatiach na: **Facebook:**
almaziastianica alebo na
stránke **almaziastianica.sk**

Almázia

Špeciálna príloha Štiavnických novín. Redakčná rada: Hubert Hilbert, Rastislav Marko, Daniel Harvan.
Vydavateľ: Mesto Banská Štiavnica. **Samostatne nepredajné.**

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a Fond nezodpovedá za obsah publikácie. Príloha je súčasťou projektu Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, ktorý z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Z verejných zdrojov podporil
u. fond
na podporu
umenia